

Anna Cabaj
Izabela Gass
Adam Jurkowski
Katarzyna Kubek
Małgorzata Strasz
(Warszawa)

MATERIAŁY HELENY DREGE
(1888-1956)
(68)

Helena Drège urodziła się 12 sierpnia 1888 r. w Kole w spolonizowanej rodzinie francuskiej jako córka Jana Drège, chemika i Heleny Farndell z pochodzenia Angielki. Po ukończeniu prywatnego gimnazjum żeńskiego Antoniny Walickiej w Warszawie szkoły w 1907 r. rozpoczęła studia w Szkole Artystyczno-Dekoracyjnej Chalus i Davin w Warszawie. Studia po roku przerwała, by podjąć pracę przy katalogowaniu biblioteki swego stryja, znanego bibliofila Józefa Drège. W latach 1912-1913 studiowała bibliotekoznawstwo w Berlinie, a w latach 1918-1922 była wolną słuchaczką na Uniwersytecie Warszawskim oraz uczęszczała na wykłady prowadzone przez Towarzystwo Kursów Naukowych z zakresu nauk humanistycznych.

W latach 1909-1919 (z przerwą na studia w Berlinie) pracowała w Bibliotece Ordynacji Krasieńskich, najpierw jako asystent, a od 1917 r. pełniąc obowiązki kierownika. W 1920 r. przeniosła się do Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, a w kilka miesięcy później do Uniwersyteckiej Biblioteki Publicznej w Wilnie, gdzie kierowała działem rycin. W latach 1929-1941 pracowała w Państwowej Bibliotece im. E. i E. Wróblewskich na stanowisku wicedyrektora i kierownika Działu Zbiorów Specjalnych. W 1941 r. została zwolniona z pracy. Odtąd utrzymywała się z nauki języków obcych i drobnych zapomóg. Wiosną 1945 r. została zatrudniona w Wydziale Kultury Urzędu Głównego Pełnomocnika do spraw ewakuacji ludności polskiej z terenów Litwy Radzieckiej, gdzie zajmowała się sprawami związanymi z przewozem prywatnych księgozbiorów. 8 lipca 1945 r. z transportem książek uniwersyteckich wróciła do Warszawy, gdzie chwilowo znalazła pracę w Zbiornicy Księgozbiorów Zabezpieczonych w Warszawie. Po otrzymaniu niewielkiej emerytury zamieszkała u siostry w Świdrze pod Warszawą.

Helena Drège uczestniczyła aktywnie w pracach Związku Bibliotekarzy Polskich, gdzie pełniła funkcję sekretarza Zarządu, współorganizowała Koło Warszawskie ZBP, którego była sekretarzem w latach 1917-1920. W 1923 r. zainicjowała założenia Koła Wileńskiego ZBP i weszła do Zarządu. Brała udział w przygotowaniu przepisów katalogowania alfabetycznego wydanych przez ZBP w 1923 r.

Była też aktywnym członkiem i sekretarzem Zarządu licznych towarzystw: Towarzystwa Bibliofilów Polskich, Towarzystwa Przyjaciół Biblioteki Państwowej im. E. i E. Wróblewskich, Komitetu Pomocy Naukowej im. E. i E. Wróblewskich, a także członkiem loży masonskiej.

Ogłosiła szereg artykułów w prasie miejscowej poświęconych sprawom bibliotek i bibliotekarzom.

Odnaczona została Srebrnym Wawrzynem Polskiej Akademii Literatury.

Zmarła 6 marca 1956 r. w Świdrze k. Warszawy i została pochowana na cmentarzu Ewangelicko-Reformowanym w Warszawie przy ul. Żytniej.

Spuścizna Heleny Drège z lat 1895-1946, liczona w końcowym wymiarze 0,50 m.b. została zakupiona do Archiwum PAN w dniu 30.06.1965 r. od siostry zmarłej Wandy Elżbiety Drège. Prace porządkowo-inwentaryzacyjne były prowadzone w 1987 r. przez

Adama Jurkowskiego, praktykanta, studenta KUL, w 1989 r. przez Annę Cabaj, Katarzynę Kubek i Małgorzatę Strasz, praktykantki, studentki Uniwersytetu Warszawskiego oraz w 2015 r. przez mgr Izabelę Gass.

Materiały podzielono na pięć grup. Grupa pierwsza licząca 16 jednostek obejmuje materiały działalności zawodowej i społeczno-politycznej z lat 1910-1946. Zawiera ona dokumenty z działalności zawodowej Heleny Drège w Bibliotece Uniwersytetu w Wilnie i w Towarzystwie Pomocy Naukowej im. E. i E. Wróblewskich oraz działalności społecznej w licznych stowarzyszeniach, jak np. Związku Bibliotekarzy Polskich, Polskim Towarzystwie Krajoznawczym, Towarzystwie Bibliofilów Polskich czy Towarzystwie Krzewienia Kultury Fizycznej Kobiet. Warte podkreślenia są materiały z politycznej działalności Heleny Drège z okresu I wojny światowej, m. in. potwierdzenie wpłaty na fundusz J. Piłsudskiego (j.a. 16). Niewielka jest grupa druga (3 j.a.), zawierająca materiały biograficzne z lat 1895-1945, takie jak: dokumenty osobiste, laurkę czy fotografie rodzinne.

Grupa trzecia to korespondencja z lat 1919-1945, składająca się z trzech jednostek, w tym jedna jednostka (j.a. 22) to zaproszenia i nekrologi.

Czwarta grupa zawiera jedną jednostkę archiwalną. Jest to artykuł nieustalonego autora o śmierci Adama Mickiewicza.

Na załączniki składa się broszura, której współautorem jest Helena Drège, druki ulotne oraz periodyk „Bibliotekarz”.

Spuścizna Heleny Drège otrzymała w Archiwum PAN sygnaturę 68. Inwentarz zawiera 27 jednostek, uzupełnionych 1 aneksem do korespondencji i konkordancją. Numer zespołu w bazie szukajwarchiwach wynosi 528.

Źródła i bibliografia

1. Stefan Burchardt, *Pamięci Heleny Drège*, „Przegląd Biblioteczny” 1956, z. 4. s. 336-339
2. *Słownik Pracowników Książki Polskiej*, PWN, 1972, s. 181

PRZEGLĄD ZAWAROŚCI INWENTARZA

	Pozycja inwentarza
I. Materiały działalności zawodowej i społeczno-politycznej	1-16
II. Materiały biograficzne	17-19
III. Korespondencja	20-22
A. Wychodząca	20
B. Wpływająca	21-22
IV. Materiały osób obcych	23
V. Załączniki	24-27
Aneks	1

I. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI ZAWODOWEJ I SPOŁECZNO-POLITYCZNEJ

1. Biblioteka Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie
Notatki dotyczące wypożyczeń, zakupów, darów, prenumeraty czasopism
1921-1922, rkp., masz., l., k. 56
2. Jw.

Wykaz czytelników i dzieł w bibliotekach subwencionowanych przez Departament Oświaty w 1921 r., wykaz drukarni na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVI-XVIII w. Notatki
1922, b.d., rkp., l., k. 32

3. Towarzystwo Pomocy naukowej im. Eustachego i Emilii Wróblewskich
Statut, protokoły, zaproszenia, notatki
1934-1945, rkp., masz., druk., j. lit., pol., l., k. 26
4. Związek Bibliotekarzy Polskich
Sprawozdania z działalności, protokoły, komunikaty, korespondencja
1918-1920, rkp., masz., l., k. 179
5. Jw.
Zaproszenia na zebrania, odezwy, oferty kursów, materiały do katalogu alfabetycznego
1918-1924, b.d., rkp., masz., druk., l., k. 86
6. Jw.
Lista ofiarodawców i zbiorów, rachunek
1919-1922, rkp., l., k. 7
7. Jw.
IV Zjazd Bibliotekarzy Polskich. Program, regulamin, legitymacja i bilety na zjazd, notatki
1936, rkp., druk. l. i sz., k. 19
8. Jw.
Opinia o zbiorach Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego
1919, rkp., masz., l., k. 5
9. Związek Bibliotekarzy Polskich. Koło Wileńskie
Protokoły, zaproszenia, korespondencja
1923-1934, rkp., masz., druk, l., k. 39
10. Związek Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich
Komunikat
1946, masz., l., k. 5
11. Polskie Towarzystwo Krajoznawcze
Zaproszenia, korespondencja, pozwolenie na fotografowanie
1910-1919, masz., druk, l., k. 15
12. Towarzystwo Bibliofilów Polskich w Wilnie
Statut, deklaracje członkowskie
1926-1931, rkp., masz., druk, l., k. 23
13. Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej Kobiet
Komunikaty, zaproszenia, korespondencja
1935-1939, rkp., masz., druk, l., k. 26

14. Rada Opiekuńcza nad dziełami artystycznymi śp. Leony Szczepanowiczowej
Protokoły, biogram i wykaz artykułów o L.S., korespondencja, zaproszenia i katalog
wystawy L.S.
1932-1945, rkp., masz., druk, l., k. 58
15. Rewindykacja dzieł sztuki z Wilna
1944-1945, rkp., masz., l., k. 5
16. Legiony Polskie
Protest podpisany przez H.D., wywiad dla prasy, wypisy z prasy niemieckiej,
potwierdzenie wpłaty na fundusz J. Piłsudskiego, notatki

II. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

17. Dokumenty osobiste
Legitymacja, przepustki, karty mobilizacyjne, akt notarialny, laurka H.D. dla ojca
1895-1945, rkp., masz., druk, j. lit., pol., ros., l., k. 31
18. Kurs letni na Uniwersytecie im. Stefana Tisza w Debreczynie
Ulotki, foldery
1937-1938, druk., j. franc., pol., l., k. 10
19. Fotografie
H.D., rodziców H.D.; portretowe i zbiorowe
B.d., b.d., 11 fot.

III. KORESPONDENCJA

A. Korespondencja wychodząca

20. Redakcja „Kuriera Wileńskiego”
[1931]-1933, b.d., rkp., fot., l., k. 6 (w tym 5 fot. z powodzi w Wilnie)

B. Korespondencja wpływająca

21. Osoby i instytucje F-S, NN
1919-1939, b.d., rkp., masz., j. ang., lit., pol., l., k. 22
22. Zaproszenia, nekrologi
1927-1945, druk, l., k. 59+ss. 31

IV. MATERIAŁY OBCE

23. *Śmierć Adama Mickiewicza*
Artykuł
B.d., masz., l., k. 4

V. ZAŁĄCZNIKI

24. H.D., Stefan Rygiel, *Biblioteka im. Wróblewskich w Wilnie, 1912-1931.*
Praca
Przed 1934

Druk, Wilno 1934, ss. 23

25. Druki ulotne

Odezwy, ulotki

1917-1944, druk, l. i sz., k. 17 + ss. 15+20+13+13

26. Odciski pieczęci z druków urzędowych, cegiełki m.in. dla powodziań, na budowę akademika

1921-1922, b. d., druk, l., k. 87

27. *Alma Mater Vilnensis*,

Książka i czasopismo „Bibliotekarz”, 1919, nr 1-6

1919-1922, druk, l. i sz., k. 15, ss. 102+14+31+13

Druk poz. 1, Wilno 1922

ANEKS 1

J. 21. Korespondencja wpływająca. Osoby i instytucje: F-S, N.N.

Farth-Fergusson S.	1920	1.1
Karanewska Jadwiga	1938	1.1+1 zał.
Lande Jerzy	1939	1.2
Nagrodzki Zygmunt	1934	1.1
Piotrowicz Władysław	1931	1.1
Rygiel [Stefan]	1919, 1931	1.2
Sławiński Kazimierz	1936	1.1+1 zał.
Sternicka A.	1923	1.4+3 zał.
N.N.	1943	1.1

Zestawienie jednostek w nowym i dawnym inwentarzu Heleny Drége

1	1
2	2
3	10
4	11
5	13
6	4
7	3
8	8
9	7
10	5

11	6
12	9
13	14
14	3
15	15
16	16
17	17
18	18
19	19
20	20
21	20
22	12
23	21
24	10
25	22
26	23
27	22